HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

15 octombrie 2009 *

În cauza C-101/08,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 234 CE de Cour de cassation (Luxemburg), prin decizia din 21 februarie 2008, primită de Curte la 5 martie 2008, în procedura

Audiolux SA și alții

împotriva

Groupe Bruxelles Lambert SA (GBL) și alții,

Bertelsmann AG și alții,

* Limba de procedură: franceza.

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul K. Lenaerts, președintele Camerei a treia, îndeplinind funcția de președinte al Camerei a patra, doamna R. Silva de Lapuerta, domnii G. Arestis, J. Malenovský și T. von Danwitz (raportor), judecători,

avocat general: doamna V. Trstenjak,
grefier: domnul N. Nanchev, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 30 aprilie 2009,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru Audiolux SA și alții, de A. Elvinger și M. Elvinger, avocați;

— pentru Groupe Bruxelles Lambert SA (GBL) și alții, de J. Loesch, G. Loesch și P. Van Ommeslaghe, avocați;

— pentru Bertelsmann AG și alții, de G. Harles și P.-E. Partsch, avocați;

— pentru guvernul francez, de domnii G. de Bergues și J.-C. Gracia, în calitate de agenți;

— pentru Irlanda, de domnul D. O'Hagan, solicitor, asistat de D. Barniville, SC, și de A. O'Neill, BL;

— pentru guvernul polonez, de domnul M. Dowgielewicz, în calitate de agent;

— pentru Comisia Comunităților Europene, de domnul G. Braun și de doamna O. Beynet, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 30 iunie 2009,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește problema existenței unui principiu general de drept comunitar al egalității acționarilor, în virtutea căruia acționarii minoritari sunt protejați prin obligația acționarului dominant care achiziționează sau exercită controlul unei societăți de a oferi acestora posibilitatea de a le cumpăra acțiunile în aceleași condiții precum cele convenite la achiziționarea unei

participații în această societate care conferă sau consolidează controlul acționarului dominant și, dacă este cazul, problema efectelor în timp ale unui astfel de principiu.

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între acționari minoritari ai societății RTL Group (denumită în continuare „RTL"), pe de o parte, și societățile Groupe Bruxelles Lambert SA (GBL) (denumită în continuare „GBL") și Bertelsmann AG (denumită în continuare „Bertelsmann"), precum și RTL, pe de altă parte, cu privire la convențiile încheiate între GBL și Bertelsmann.

Cadrul juridic

3 Potrivit celui de al cincilea considerent cuprins în A doua directivă 77/91/CEE a Consiliului din 13 decembrie 1976 de coordonare, în vederea echivalării, a garanțiilor impuse societăților comerciale în statele membre, în înțelesul articolului 58 al doilea paragraf din tratat, pentru protejarea intereselor asociaților sau terților, în ceea ce privește constituirea societăților comerciale pe acțiuni și menținerea și modificarea capitalului acestora (JO 1977, L 26, p. 1, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 8):

„[…] având în vedere obiectivele articolului 54 alineatul (3) litera (g), este necesar ca, în cazul majorării și reducerii capitalului, legislațiile statelor membre să asigure respectarea și armonizarea punerii în aplicare a principiilor care garantează tratamentul egal al acționarilor aflați în condiții identice și protecția titularilor de creanțe anterioare deciziei de reducere a capitalului".

4 Articolul 20 alineatul (1) din această directivă prevede:

„(1) Statele membre pot să nu aplice articolul 19 [care supune achiziționarea de către o societate a propriilor acțiuni anumitor condiții] pentru:

[…]

(d) acțiunile achiziționate în temeiul unei obligații legale sau care rezultă dintr-o hotărâre judecătorească de protejare a acționarilor minoritari în cazul, în special, al unei fuziuni, al unei modificări a obiectului de activitate sau a formei juridice, al unui transfer în străinătate al sediului social sau în cazul introducerii unor restricții privind transferul de acțiuni;

[…]

(f) acțiunile achiziționate pentru despăgubirea acționarilor minoritari la societăți asociate;

[…]”

5 Articolul 42 din Directiva 77/91 prevede:

„În scopul punerii în aplicare a prezentei directive, prin actele cu putere de lege ale statelor membre se asigură tratamentul egal al tuturor acționarilor aflați în condiții identice."

6 Potrivit punctului 6 din Recomandarea 77/534/CEE a Comisiei din 25 iulie 1977 de stabilire a Codului de conduită european privind tranzacțiile cu valori mobiliare (JO L 212, p. 37):

„[…] Comisia, printr-o consultare a mediilor interesate, a putut de altfel să constate că, în cadrul lor, există un larg consens asupra principiilor codului." [traducere neoficială]

7 Punctul 11 litera C din această recomandare prevede:

„*Al treilea principiu general* este legat de egalitatea acționarilor.

În pofida anumitor critici, Comisia a apreciat că este necesar să mențină principiul egalității de tratament, evidențiind aplicarea acestuia prin două dispoziții complementare și punând în special accent pe o obligație concretă de publicitate.

A șaptesprezecea dispoziție complementară menționează paritatea de tratament care trebuie acordată celorlalți acționari în cazul transferului unei participații de control, dar admite că protecția acestor acționari ar putea să fie realizată în alt mod, în scopul de a se ține seama de existența, în Germania, a unui drept care limitează prerogativele acționarului dominant.

[…]" [traducere neoficială]

8 Primul și al treilea principiu general din Codul european de conduită (denumit în continuare „Codul de conduită"), anexat la Recomandarea 77/534, prevăd:

„1. Obiectivul prezentului cod și principiile generale ar trebui să fie respectate chiar și în cazurile care nu intră în mod expres sub incidența unei dispoziții complementare.

Orice operațiune pe piața valorilor mobiliare implică respectarea nu numai a literei, ci și a spiritului actelor cu putere de lege în vigoare în fiecare stat, precum și a principiilor de bună conduită aplicabile acestor piețe sau recomandate de prezentul cod.

[…]

3. Ar trebui asigurată o egalitate de tratament oricărui deținător de valori mobiliare de aceeași natură, emise de aceeași societate; în special, orice act care determină, direct sau indirect, transferul unei participații care permite un control de drept sau de fapt

al unei societăți ale cărei valori mobiliare sunt negociate pe piață va ține seama de dreptul tuturor acționarilor de a fi tratați în același mod.” [traducere neoficială]

9 A șaptesprezecea dispoziție complementară din Codul de conduită prevede:

„Orice tranzacție care determină transferul unei participații de control în sensul celui de al treilea principiu general nu ar trebui să se realizeze clandestin, fără informarea celorlalți acționari și a autorităților de control ale pieței.

Este de dorit ca posibilitatea de a ceda titlurile în condiții identice să fie acordată tuturor acționarilor societății al cărei control a fost transferat, cu excepția cazului în care beneficiază de o protecție care poate să fie considerată echivalentă.” [traducere neoficială]

10 Potrivit articolului 4 alineatul (2) din Directiva 79/279/CEE a Consiliului din 5 martie 1979 de coordonare a condițiilor de admitere a valorilor mobiliare la cota oficială a unei burse de valori (JO L 66, p. 21), emitenții de valori mobiliare admise la cota oficială trebuie să respecte obligațiile enumerate în schema C anexată la această directivă.

11 Astfel, directiva menționată cuprinde, în anexă, o schemă C privitoare la „obligațiile societății ale cărei acțiuni sunt admise la cota oficială a unei burse de valori”. La punctul 2 litera (a) din schema C menționată se precizează că „societatea trebuie să asigure un tratament egal pentru toți acționarii care se află în aceeași situație”.

12 Această dispoziție a fost preluată în cuprinsul articolului 65 alineatul (1) din Directiva 2001/34/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 28 mai 2001 privind admiterea valorilor mobiliare la cota oficială a unei burse de valori și informațiile care trebuie publicate cu privire la aceste valori mobiliare (JO L 184, p. 1, Ediție specială, 06/vol. 4, p. 43), care a abrogat, prin articolul 111 alineatul (1), Directiva 79/279.

13 Cu toate acestea, articolul 65 din Directiva 2001/34 a fost eliminat începând cu 20 ianuarie 2007 în temeiul articolului 32 punctul 5 din Directiva 2004/109/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 decembrie 2004 privind armonizarea obligațiilor de transparență în ceea ce privește informația referitoare la emitenții ale căror valori mobiliare sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată și de modificare a Directivei 2001/34/CE (JO L 390, p. 38, Ediție specială, 06/vol. 7, p. 172). Articolul 17 din Directiva 2004/109, intitulat „Obligații de informare care se aplică pentru emitenții ale căror acțiuni sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată”, prevede următoarele la alineatul (1):

„Emitentul de acțiuni admise la tranzacționare pe o piață reglementată asigură tratamentul egal pentru toți deținătorii de acțiuni care se află într-o situație identică.”

14 Potrivit considerentelor (8) și (10) ale Directivei 2004/25/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 aprilie 2004 privind ofertele publice de cumpărare (JO L 142, p. 12, Ediție specială, 17/vol. 2, p. 44):

„(8) În conformitate cu principiile generale de drept comunitar, în special dreptul la un proces echitabil, deciziile unei autorități de control ar trebui, în condițiile corespunzătoare, să facă obiectul unui control din partea unei instanțe independente. […]

[…]

(10) Obligația de a face o ofertă tuturor deținătorilor de valori mobiliare nu ar trebui să se aplice participațiilor de control care există deja la data intrării în vigoare a legislației interne de transpunere a prezentei directive."

15 În conformitate cu articolul 1 alineatul (1), această directivă se aplică ofertelor publice referitoare la valorile mobiliare ale unei societăți care intră sub incidența legislației unui stat membru, atunci când aceste valori mobiliare sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată.

16 Articolul 3 din această directivă, intitulat „Principii generale", prevede următoarele la alineatul (1) litera (a) și la alineatul (2) litera (a):

„(1) În sensul aplicării prezentei directive, statele membre se asigură că sunt respectate următoarele principii:

(a) toți deținătorii de valori mobiliare la societatea în cauză care aparțin aceleiași categorii trebuie să beneficieze de tratament echivalent; de asemenea, în cazul în care o persoană preia controlul unei societăți, ceilalți deținători de valori mobiliare trebuie protejați;

[…]

(2) În sensul asigurării respectării principiilor prevăzute la alineatul (1), statele membre:

(a) se asigură că cerințele minime enunțate de prezenta directivă sunt respectate […]”

17 Articolul 5 din Directiva 2004/25, intitulat „Protecția acționarilor minoritari, oferta obligatorie și prețul echitabil”, prevede următoarele la alineatele (1) și (4):

„(1) Atunci când o persoană fizică sau juridică deține, ca urmare a unei achiziții făcute de ea însăși sau de persoane care acționează în mod concertat cu ea, valorile mobiliare ale unei societăți în sensul articolului 1 alineatul (1), care, adăugate tuturor participațiilor la aceste valori mobiliare pe care le deține deja și celor deținute de persoanele cu care acționează în mod concertat cu ea îi conferă direct sau indirect un anumit procentaj din drepturile de vot la societatea respectivă, care îi oferă controlul respectivei societăți, statele membre se asigură că această persoană este obligată să facă o ofertă în vederea protecției acționarilor minoritari ai societății respective. Această ofertă se adresează în cel mai scurt termen tuturor deținătorilor acestor valori mobiliare și se referă la toate participațiile lor, la prețul echitabil definit la alineatul (4).

[…]

(4) Se consideră preț echitabil prețul cel mai ridicat plătit pentru aceleași valori mobiliare de către ofertant sau de către persoane care acționează în mod concertat cu acesta, pe parcursul unei perioade, determinate de statele membre, de minimum șase luni și maximum douăsprezece luni care preced oferta prevăzută la alineatul (1). […]”

18 Articolul 16 din această directivă, intitulat „Răscumpărarea obligatorie”, prevede:

„(1) Statele membre se asigură că, atunci când o ofertă se adresează tuturor deținătorilor de valori mobiliare ale societății în cauză pentru toate valorile lor mobiliare, se aplică alineatele (2) și (3).

(2) Statele membre se asigură că un deținător de valori mobiliare rămase poate cere ofertantului să-i cumpere aceste valori mobiliare la un preț corect, în condiții similare cu cele prevăzute la articolul 15 alineatul (2).

(3) Articolul 15 alineatele (3)-(5) se aplică *mutatis mutandis*.”

19 Articolul 15 alineatul (2) din directiva menționată, la care face trimitere acest articol 16 alineatul (2), stabilește cota de participație necesară la 90 % din capitalul care conferă drepturi de vot. Același articol 15 alineatul (5), la care se referă articolul 16 alineatul (3) din Directiva 2004/25, prevede că statele membre se asigură că se garantează un preț corect.

Acțiunea principală și întrebările preliminare

20 Audiolux SA și celelalte reclamante din acțiunea principală (denumite în continuare, împreună, „Audiolux”) sunt acționari minoritari în RTL, ale cărei acțiuni sunt cotate pe piețele bursiere reglementate din Luxemburg, din Bruxelles și din Londra.

21 Astfel cum rezultă din dosar, GBL deținea, înainte de evenimentele care au determinat acțiunea principală, 30 % din acțiunile RTL. Bertelsmann deținea o participație de 80 % în Bertelsmann Westdeusche TV GmbH, celelalte 20 % fiind deținute de Westdeutsche Allgemeine Zeitungsverlagsgesellschaft E. Brost & J. Funke GmbH & Co. Bertelsmann Westdeusche TV GmbH deținea 37 % din acțiunile RTL, grupul britanic Pearson Television deținea 22 % din acestea, iar restul, 11 % din acțiuni, era deținut de public, inclusiv de Audiolux.

22 Prin intermediul mai multor tranzacții care au avut loc în decursul primului semestru al anului 2001, GBL a cedat participația sa de 30 % la capitalul RTL în favoarea Bertelsmann, în schimbul a 25 % din capitalul acesteia din urmă.

23 Ulterior, în luna decembrie 2001, Bertelsmann a dobândit participația deținută de Pearson Television, iar RTL a procedat la delistarea („delisting") valorilor sale mobiliare de la Bursa din Londra, care a devenit efectivă la 31 decembrie 2002.

24 Cesiunea participației deținute de GBL către Bertelsmann a făcut obiectul unei hotărâri pronunțate de tribunal d'arrondissement (Tribunalul Districtual) (Luxemburg) la 8 iulie 2003, prin care cererile formulate de Audiolux au fost respinse pentru motivul că nu se întemeiau pe nicio normă sau principiu de drept recunoscut în dreptul luxemburghez. Aceste cereri priveau, în special, validitatea tranzacțiilor care au determinat cesiunea acestei participații și repararea prejudiciului cauzat prin nerespectarea obligației de a oferi solicitanților posibilitatea de a schimba acțiunile lor la RTL cu acțiuni ale Bertelsmann în aceleași condiții precum cele consimțite în favoarea GBL.

25 Potrivit acestei hotărâri, dreptul pozitiv luxemburghez al societăților nu prevede, în cazul în care un acționar important cedează valori mobiliare în favoarea altui acționar important, un drept al acționarilor minoritari de a ceda valorile lor mobiliare în aceleași condiții. De asemenea, reglementarea bursieră luxemburgheză nu poate constitui un temei juridic în susținerea cererilor supuse examinării. Hotărârea menționată constată, în special, că nicio dispoziție de drept luxemburghez nu a pus în aplicare Recomandarea 77/534.

26 Delistarea valorilor mobiliare ale RTL la Bursa din Londra a făcut obiectul unei hotărâri pronunțate de tribunal d'arrondissement la 30 martie 2004, prin care au fost respinse cererile formulate de Audiolux referitoare, în special, la obligația de a extinde difuzarea în rândul publicului a valorilor mobiliare ale RTL și de a nu retrage aceste valori mobiliare de la cotația la Bursa din Londra.

27 Cour d'appel (Curtea de Apel) (Luxemburg), după conexarea celor două cauze, a confirmat aceste hotărâri, precizând, în ceea ce privește hotărârea din 8 iulie 2003, că respectiva cauză privește existența unui principiu general în temeiul căruia acționarii minoritari ai unei societăți luxemburgheze cotate la bursă pot să invoce un drept la tratament egal din partea acționarilor majoritari cu ocazia unei cesiuni a unei participații importante în societatea respectivă. În această privință, cour d'appel apreciază că niciun principiu general al egalității acționarilor nu poate să fie echivalat cu dreptul pozitiv și să constituie un fundament juridic în susținerea pretențiilor apelantelor.

28 Recursul în casare, depus de Audiolux, vizează numai dispozițiile acestei hotărâri, prin care a fost confirmată hotărârea din 8 iulie 2003. În cadrul acestui recurs, Audiolux invocă încălcarea unui principiul general al egalității acționarilor și solicită să i se acorde același tratament de care a beneficiat GBL cu ocazia cesiunii participației sale la RTL în favoarea Bertelsmann, în schimbul unei prime de control.

29 În aceste condiții, Cour de cassation (Curtea de Casație) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Referirile la egalitatea între acționari și mai precis la protecția acționarilor minoritari,

(a) în articolele 20 și 42 din A doua directivă «societăți» 77/91/ […],

(b) în «Al treilea principiu general» și în «A șaptesprezecea dispoziție complementară» din Recomandarea [77/534],

(c) în anexa schema C punctul 2 litera (a) la Directiva 79/279 […], anexă preluată în Directiva [2001/34],

(d) în articolul 3 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2004/25 […] interpretat în lumina considerentului (8) al acesteia,

rezultă dintr-un principiu general de drept comunitar?

2) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare, acest principiu general de drept comunitar trebuie să fie aplicat doar în raporturile dintre o societate și acționarii acesteia sau, dimpotrivă, se impune și în raporturile dintre acționarii majoritari care exercită sau dobândesc controlul unei societăți și acționarii minoritari ai acestei societăți, în special în cazul unei societăți ale cărei acțiuni sunt cotate la o bursă de valori?

3) În cazul unui răspuns afirmativ la cele două întrebări precedente, în raport cu dezvoltarea în timp a referirilor menționate la întrebarea 1), acest principiu general de drept comunitar trebuie considerat că a existat și că s-a impus în raporturile dintre acționarii majoritari și cei minoritari în sensul întrebării 2), chiar anterior intrării în vigoare a Directivei 2004/25/CE, citată anterior, și, în speță, chiar înainte de faptele în litigiu care s-au petrecut în primul semestru al anului 2001?"

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la admisibilitate

30 Bertelsmann contestă admisibilitatea cererii de pronunţare a unei hotărâri preliminare, susţinând că nu este descris, în mod suficient, cadrul juridic şi factual care se raportează la întrebările adresate.

31 Deşi este adevărat că o întrebare preliminară adresată de o instanţă naţională este inadmisibilă atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt şi de drept necesare pentru a răspunde în mod util întrebărilor care îi sunt adresate (a se vedea Hotărârea din 14 decembrie 2006, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, C-217/05, Rec., p. I-11987, punctul 28 şi jurisprudenţa citată), este necesar să se arate că, în speţă, decizia de trimitere permite să se determine relevanţa întrebărilor adresate şi a acordat în mod efectiv părţilor posibilitatea de a prezenta observaţii în conformitate cu articolul 23 din Statutul Curţii de Justiţie, astfel cum atestă conţinutul observaţiilor formulate în prezenta procedură. Prin urmare, Curtea dispune de suficiente elemente cu privire la cadrul juridic şi la situaţia de fapt din acţiunea principală pentru a interpreta normele comunitare în cauză şi pentru a da un răspuns util la întrebările adresate.

Cu privire la prima şi la a doua întrebare

32 Prin intermediul acestor întrebări, care trebuie analizate împreună, instanţa de trimitere solicită, în esenţă, să se stabilească dacă există un principiu general de drept comunitar al egalităţii acţionarilor în virtutea căruia acţionarii minoritari sunt protejaţi prin obligaţia acţionarului dominant care achiziţionează sau exercită controlul unei societăţi de a oferi acestora posibilitatea de a le cumpăra acţiunile în aceleaşi condiţii precum cele convenite la achiziţionarea unei participaţii în această societate care conferă sau consolidează controlul acţionarului dominant.

33 În această privință, instanța de trimitere se referă la mai multe dispoziții de drept comunitar derivat, și anume articolele 20 și 42 din Directiva 77/91, al treilea principiu general și a șaptesprezecea dispoziție complementară din Codul de conduită, punctul 2 litera (a) din schema C cuprinsă în anexa la Directiva 79/279, precum și articolul 3 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2004/25, interpretat în lumina considerentului (8) al acesteia.

34 De la bun început, este necesar să se arate că simpla împrejurare că dreptul comunitar derivat prevede anumite dispoziții aferente protecției acționarilor minoritari nu este suficientă, ca atare, pentru a se demonstra existența unui principiu general de drept comunitar, în special dacă domeniul de aplicare al acestora este limitat la drepturi clar definite și certe. Prin urmare, unicul obiect al examinării dispozițiilor enunțate de instanța de trimitere este de a verifica dacă aceste dispoziții oferă indicații concludente cu privire la existența principiului analizat. În această privință, este necesar să se precizeze că dispozițiile respective prezintă o valoare indicativă numai în măsura în care sunt redactate în mod imperativ (a se vedea în acest sens Hotărârea din 23 noiembrie 1999, Portugalia/Consiliul, C-149/96, Rec., p. I-8395, punctul 86, precum și Hotărârea din 12 iulie 2001, Jippes și alții, C-189/01, Rec., p. I-5689, punctul 74), din care rezultă conținutul clar determinat al principiului analizat (a se vedea în acest sens Hotărârea Jippes și alții, citată anterior, punctul 73).

35 În primul rând, trebuie să se constate că domeniul de aplicare al dispozițiilor mai sus menționate din Directivele 77/91 și 79/279 este limitat la situații bine determinate și că nu se referă la o situație precum cea în speță în acțiunea principală.

36 Astfel, referirile la protecția acționarilor minoritari, cuprinse în articolul 20 din Directiva 77/91, departe de a oferi o indicație cu privire la existența unui principiu general de drept comunitar, urmăresc numai să precizeze, astfel cum rezultă din cuprinsul lor, obiectivele pentru care statele membre pot, în anumite condiții, să deroge de la aplicarea articolului 19 din această directivă.

37 De asemenea, obligația, enunțată la articolul 42 din Directiva 77/91, de a garanta un tratament egal al acționarilor care se află în condiții identice se aplică, astfel cum rezultă

din sintagma incidentă „în scopul punerii în aplicare a prezentei directive", numai în cadrul acestei directive, cu alte cuvinte, astfel cum se precizează în al cincilea considerent al acesteia, cu ocazia unor tranzacții de majorare sau de reducere a capitalului. Astfel, articolul menționat se aplică unor situații total diferite de cele la care se referă obligația care ar reveni, în acțiunea principală, acționarului dominant în temeiul pretinsului principiu general de drept comunitar invocat de Audiolux.

38 Constatarea în sensul că, potrivit intenției legiuitorului comunitar, regula tratamentului egal al acționarilor prevăzută la articolul 42 menționat nu are vocație să fie aplicată în afara cadrului Directivei 77/91, este confirmată de obiectul acestei directive.

39 Astfel, directiva menționată are ca unic obiect să asigure un nivel minim de protecție pentru acționari în toate statele membre (a se vedea Hotărârea din 12 martie 1996, Pafitis și alții, C-441/93, Rec., p. I-1347, punctul 38, Hotărârea din 19 noiembrie 1996, Siemens, C-42/95, Rec., p. I-6017, punctul 13, precum și Hotărârea din 18 decembrie 2008, Comisia/Spania, C-338/06, Rep., p. I-10139, punctul 23).

40 În plus, trebuie să se sublinieze că, inclusiv în cadrul Directivei 77/91, articolul 42 din aceasta nu poate fi considerat expresia unui principiu general de drept comunitar. Astfel, Curtea a respins o interpretare extinsă a acestui articol 42 pentru motivul că ar fi avut drept consecință privarea de efect util a articolului 29 alineatul (4) din această directivă, referitor la condițiile în care se poate limita dreptul de preempțiune (a se vedea Hotărârea Comisia/Spania, citată anterior, punctele 32 și 33).

41 În ceea ce privește punctul 2 litera (a) din schema C cuprinsă în anexa la Directiva 79/279, potrivit căruia societatea trebuie să asigure un tratament egal pentru toți acționarii care se află în aceeași situație, este suficient să se arate că această dispoziție a fost abrogată între timp și a fost înlocuită prin articolul 17 din Directiva 2001/34 care se aplică, în conformitate cu titlul său, numai obligației de a furniza informații către deținătorii de titluri.

42 Astfel, atât dispozițiile din Directiva 77/91, cât și cele din Directiva 79/279, evocate de instanța de trimitere, se aplică unor situații bine determinate și total diferite de cea din speță în acțiunea principală. În plus și astfel cum arată avocatul general la punctul 84 din concluzii, aceste dispoziții se limitează, în esență, să reglementeze situații foarte precise din dreptul societăților prin instituirea anumitor obligații în sarcina societății pentru a proteja toți acționarii. Ele sunt, așadar, lipsite de caracterul general care este, prin definiție, inerent principiilor generale de drept.

43 În al doilea rând, în ceea ce privește al treilea principiu general și a șaptesprezecea dispoziție complementară din Codul de conduită, precum și Directiva 2004/25, trebuie să se observe că nici acest cod, nici această directivă nu menționează în mod expres existența unui principiu general de drept comunitar referitor la protecția acționarilor minoritari.

44 În ceea ce privește Codul de conduită, trebuie să se sublinieze, pe de o parte, că primul principiu general enunțat în acesta distinge, la al doilea paragraf, între actele cu putere de lege în vigoare și principiile de bună conduită. În această privință, primul principiu menționat pune pe picior de egalitate principiile de bună conduită acceptate pe piețe și cele recomandate de Codul de conduită. Rezultă din aceasta că, potrivit codului menționat, respectivele principii au, ca surse de drept, aceeași valoare precum cele acceptate pe piețe. Or, o astfel de constatare referitoare la natura juridică a principiilor menționate se dovedește a fi inconciliabilă cu ipoteza potrivit căreia al treilea principiu general și a șaptesprezecea dispoziție complementară din codul menționat ar subînțelege un principiu general de drept comunitar.

45 Pe de altă parte, nici al treilea principiu general, nici a șaptesprezecea dispoziție complementară din Codul de conduită nu exprimă obligația unui tratament egal în termeni absoluți și imperativi. În special, potrivit celui de al doilea paragraf al celei de a șaptesprezecea dispoziții complementare din acest cod, nu este decât „de dorit” să se ofere tuturor acționarilor posibilitatea de a-și ceda titlurile, și aceasta numai în măsura în care acționarii minoritari nu beneficiază de o protecție echivalentă.

46 Or, o astfel de redactare se opune, având în vedere jurisprudența amintită la punctul 34 din prezenta hotărâre, posibilității de a deduce din aceste dispoziții existența unui principiu general de drept comunitar referitor la protecția acționarilor minoritari. Astfel, constatarea cuprinsă la punctul 6 din Recomandarea 77/534, potrivit căreia, în cadrul mediilor interesate, există un larg consens asupra principiilor din Codul de conduită, este lipsită de pertinență.

47 În ceea ce privește Directiva 2004/25, aceasta instituie, la articolul 5, obligația acționarului care a dobândit controlul unei societăți de a lansa o ofertă obligatorie. La articolul 16, directiva menționată prevede răscumpărarea obligatorie.

48 Or, pe de o parte, considerentele (2), (9)-(11) și (24) ale Directivei 2004/25 privitoare la oferta și la răscumpărarea obligatorii nu precizează nici explicit, nici implicit că normele instituite de această directivă ar constitui expresia unui principiu general de drept comunitar. În plus, aceste considerente nu cuprind nicio referire la Codul de conduită sau la Directivele 77/91 și 79/279 și nu permit, așadar, să se considere că Directiva 2004/25 constituie realizarea unui proiect inițiat de Codul de conduită sau de directivele mai sus menționate.

49 Pe de altă parte, în conformitate cu articolul 1 din Directiva 2004/25, atât domeniul de aplicare al ofertei obligatorii, cât și cel al răscumpărării obligatorii sunt limitate la societăți cotate la bursă. În plus, oferta obligatorie se aplică, potrivit articolului 5 alineatul (1) din această directivă, numai în cazul în care o persoană deține, ca urmare a unei achiziții, o participație care îi oferă controlul respectivei societăți, iar, potrivit articolelor 15 și 16 din directiva menționată, răscumpărarea obligatorie este aplicabilă numai în situații în care un acționar achiziționează, în cadrul unei oferte publice, mai mult de 90 % din capitalul care conferă drepturi de vot.

50 Prin urmare, respectivele dispoziții din Directiva 2004/25 se aplică unor situații specifice, astfel încât nu se poate deduce din acestea un principiu general cu un conținut determinat. De asemenea, ele sunt, astfel cum s-a constatat deja în privința dispozițiilor din Directivele 77/91 și 79/279, lipsite de caracterul general care este, prin definiție, inerent principiilor generale de drept.

51 În ceea ce privește, în special, dispozițiile din Directiva 2004/25 la care se referă instanța de trimitere, trebuie să se arate că, deși considerentul (8) al acestei directive face aluzie la principiile generale de drept comunitar, nu este mai puțin adevărat că acest considerent nu vizează decât garanțiile procedurale și nu prezintă o legătură cu vreun principiu al tratamentului egal al acționarilor. De asemenea, din utilizarea sintagmei „principii generale" în cuprinsul articolului 3 din această directivă, nu se poate deduce că legiuitorul comunitar ar urmări astfel să asimileze principiile enunțate la acest articol cu principii generale de drept comunitar. Astfel cum rezultă din sintagma „în sensul aplicării prezentei directive", este vorba doar despre principiile directoare pentru aplicarea directivei menționate de către statele membre.

52 Având în vedere ceea ce precedă, este necesar să se constate că dispozițiile de drept comunitar derivat la care se referă instanța de trimitere nu oferă indicații concludente ale existenței unui principiu general al egalității de tratament al acționarilor minoritari.

53 În plus, trebuie să se examineze de asemenea dacă tratamentul invocat de Audiolux poate să fie interpretat drept o expresie specifică, în materia dreptului societăților, a principiului general al egalității de tratament.

54 Potrivit unei jurisprudențe constante, principiul general al egalității de tratament impune ca situații comparabile să nu fie tratate în mod diferit și ca situații diferite să nu fie tratate în același mod, cu excepția cazului în care un astfel de tratament este justificat în mod obiectiv (a se vedea Hotărârea din 16 decembrie 2008, Arcelor Atlantique et Lorraine și alții, C-127/07, Rep., p. I-9895, punctul 23 și jurisprudența citată).

55 În speță, trebuie să se observe că tratamentul invocat de Audiolux urmărește să stabilească o obligație ce incumbă numai acționarului care achiziționează sau își consolidează controlul într-o societate. Această obligație i-ar impune să contracteze cu toți acționarii minoritari în aceleași condiții precum cele convenite cu ocazia

achiziționării unei participații care conferă sau consolidează controlul și ar determina un drept corespondent al tuturor acționarilor de a-și vinde acțiunile acționarului dominant.

56 Se impune să se stabilească dacă elementele expuse la punctul precedent din prezenta hotărâre pot fi considerate expresia principiului general al egalității de tratament.

57 În ceea ce privește instituirea obligației acționarului dominant și stabilirea condițiilor aferente acesteia, trebuie să se constate că principiul general al egalității de tratament nu poate, prin el însuși, să determine nașterea unei obligații specifice în sarcina acționarului dominant în beneficiul celorlalți acționari, și nici să determine situația specifică la care se raportează o astfel de obligație.

58 Astfel, faptul de a institui o obligație care incumbă acționarului dominant, precum și de a stabili condițiile care declanșează această obligație ar necesita o decizie cu privire la problema dacă, în situația specifică în care un acționar achiziționează sau își consolidează controlul într-o societate, acționarii minoritari au nevoie de o protecție specială care trebuie să fie realizată prin impunerea unei obligații acționarului dominant. O astfel de decizie ar presupune ponderarea atât a intereselor acționarilor minoritari și ale acționarului dominant, cât și a consecințelor considerabile în domeniul achizițiilor de întreprinderi și ar necesita o expresie specifică, în conformitate cu principiul securității juridice, pentru ca persoanele interesate să își poată cunoaște fără ambiguitate drepturile și obligațiile și să ia decizii în consecință (a se vedea, în ceea ce privește cerințele principiului securității juridice, Hotărârea din 10 martie 2009, Heinrich, C-345/06, Rep., p. I-1659, punctul 44).

59 De asemenea, presupunând că acționarii minoritari necesită o protecție specială, nu este mai puțin adevărat că se pot lua în considerare diferite modalități de a asigura această protecție, dintre care trebuie reținută o opțiune.

60 Astfel, Codul de conduită se referă, în a șaptesprezecea dispoziție complementară, la o „protecție echivalentă" de care pot beneficia acționarii minoritari, iar Recomandarea 77/534 evocă, la punctul 11 litera C, limitarea prerogativelor acționarului dominant drept exemplu al unei astfel de protecții echivalente.

61 Prin urmare, nici principiul general al egalității nu poate să determine opțiunea între diferite modalități posibile de protecție a acționarilor minoritari, precum sunt cele indicate prin aceste acte de drept comunitar derivat.

62 Un principiu precum cel propus de Audiolux presupune opțiuni de ordin legislativ, întemeiate pe o ponderare a intereselor în joc și pe stabilirea prealabilă a unor norme precise și detaliate (a se vedea, prin analogie, Hotărârea din 15 iulie 1970, ACF Chemiefarma/Comisia, 41/69, Rec., p. 661, punctele 18-20, Hotărârea din 5 martie 1980, Ferwerda, 265/78, Rec., p. 617, punctul 9, precum și Ordonanța din 5 martie 1999, Guérin automobiles/Comisia, C-153/98 P, Rec., p. I-1441, punctele 14 și 15), și nu poate fi dedus din principiul general al egalității de tratament.

63 Astfel, principiile generale de drept comunitar au rang constituțional, în timp ce principiul propus de Audiolux este caracterizat printr-un grad de detaliu care necesită o elaborare legislativă, ceea ce se poate realiza, la nivel comunitar, printr-un act de drept comunitar derivat. Prin urmare, principiul propus de Audiolux nu poate să fie calificat drept principiu general autonom de drept comunitar.

64 Având în vedere tot ceea ce precedă, este necesar să se răspundă la prima și la a doua întrebare că dreptul comunitar nu cuprinde un principiu general de drept conform căruia acționarii minoritari sunt protejați prin obligația acționarului dominant care achiziționează sau exercită controlul unei societăți de a oferi acestora posibilitatea de a le cumpăra acțiunile în aceleași condiții precum cele convenite la achiziționarea unei participații care conferă sau consolidează controlul acționarului dominant.

65 Având în vedere acest răspuns, nu este necesar să se răspundă la a treia întrebare.

Cu privire la cheltuielile de judecată

66 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară:

Dreptul comunitar nu cuprinde un principiu general de drept conform căruia acționarii minoritari sunt protejați prin obligația acționarului dominant care achiziționează sau exercită controlul unei societăți de a oferi acestora posibilitatea de a le cumpăra acțiunile în aceleași condiții precum cele convenite la achiziționarea unei participații care conferă sau consolidează controlul acționarului dominant.

Semnături